

RÈN LUYỆN NGHIỆP VỤ SƯ PHẠM VỀ SỬ DỤNG MỘT SỐ HÌNH THỨC TỔ CHỨC HOẠT ĐỘNG TRẢI NGHIỆM THEO PHƯƠNG THỨC THỂ NGHIỆM, TƯƠNG TÁC TRONG MÔN TOÁN CHO SINH VIÊN NGÀNH GIÁO DỤC TIỂU HỌC

Lê Thị Hồng Chi⁺,
Phan Thị Tình

Trường Đại học Hùng Vương, Phú Thọ
+ Tác giả liên hệ • Email: lethihongchi@hvu.edu.vn

Article history

Received: 05/5/2025

Accepted: 26/5/2025

Published: 20/8/2025

Keywords

Primary education, primary school students, Mathematical experience, Mathematics teaching

ABSTRACT

Practical and experiential activities are a core component of the primary school Mathematics curriculum, aiming to consolidate and connect knowledge with real-life contexts. The experiential learning process in Mathematics requires a high level of interaction, communication, and idea exploration among students. Therefore, equipping pre-service primary teachers with the competence to organize such activities is essential during their training. This paper identifies key issues related to the content and implementation of pedagogical training for organizing experiential Mathematics activities through interactive and exploratory approaches for pre-service primary teachers at teacher training institutions. The findings provide a basis for designing pedagogical training modules aligned with the new curriculum requirements and suggest directions for future research on the practical effectiveness of these training models in teacher education.

1. Mở đầu

Hoạt động trải nghiệm và hoạt động trải nghiệm, hướng nghiệp giúp hình thành, phát triển ở HS các phẩm chất chủ yếu và năng lực chung. Đối với HS tiểu học, hoạt động học tập cần được kết hợp trong các hoạt động khác phù hợp với đặc điểm tâm lý HS (Vũ Quốc Chung và cộng sự, 2007). Hoạt động trải nghiệm đặt nền tảng cho HS tiểu học thói quen tích cực trong cuộc sống, hình thành những hành vi giao tiếp, ứng xử, tình thân hợp tác, năng lực giải quyết vấn đề (Bộ GD-ĐT, 2018b). Trong môn Toán ở trường tiểu học, hoạt động trải nghiệm là một nội dung xuyên suốt chương trình, phối hợp với các môn học và các hoạt động giáo dục khác trong cùng cố kiến thức, phát triển phẩm chất, năng lực, tạo hiểu biết ban đầu cho HS về một số nghề nghiệp trong xã hội (Bộ GD-ĐT, 2018a). Việc tổ chức hoạt động trải nghiệm trong môn Toán ở tiểu học đòi hỏi yêu cầu cao trong mức độ tương tác, hỗ trợ lẫn nhau của HS. Kết quả của quá trình giao lưu, tương tác là sự mở rộng, điều chỉnh nhận thức, hành động của người học, tạo cơ sở cho tích lũy những nhận thức, kế hoạch hoạt động mới (Karen Warren, 2009). Trường tiểu học cần chú trọng việc giao lưu, tương tác cho HS hướng tới mục tiêu giáo dục toàn diện. Thực hiện điều này đồng nghĩa với việc cần phải sử dụng các hình thức tổ chức hoạt động trải nghiệm theo phương thức thể nghiệm, tương tác vào môn Toán. Theo đó, trường sư phạm cần chuẩn bị cho sinh viên (SV) nghiệp vụ về sử dụng phương thức trải nghiệm này trong dạy học môn Toán ở tiểu học một cách khoa học.

Việc rèn luyện nghiệp vụ sư phạm cho SV ngành Giáo dục Tiểu học đã và đang thu hút sự quan tâm của nhiều nghiên cứu, trong đó trọng tâm là phát triển năng lực dạy học thông qua các mô hình như nghiên cứu bài học (Lữ Hùng Minh và Trịnh Thị Hương, 2021), thực hành giảng dạy, hoặc tổ chức các hoạt động giáo dục tích hợp (Nguyễn Thị Thu Thủy, 2023). Tuy nhiên, các nghiên cứu hiện nay chủ yếu tập trung vào việc thiết kế hoạt động trải nghiệm một cách tổng quát hoặc triển khai trong bối cảnh ngoại khóa, chưa có nhiều công trình đi sâu vào việc rèn luyện kỹ năng thiết kế và tổ chức hoạt động trải nghiệm cho SV theo hướng thể nghiệm và tương tác - hai yếu tố mang tính then chốt trong giáo dục hiện đại. Do đó, việc nghiên cứu nhằm phát triển kỹ năng thiết kế và tổ chức hoạt động trải nghiệm theo phương thức thể nghiệm - tương tác cho SV ngành Giáo dục Tiểu học là cần thiết, nhằm bổ sung cơ sở lý luận và đáp ứng yêu cầu đổi mới thực tiễn trong đào tạo GV tiểu học hiện nay.

2. Kết quả nghiên cứu

2.1. Hoạt động trải nghiệm trong môn Toán ở tiểu học

Theo Bộ GD-ĐT (2018b), “hoạt động trải nghiệm” là hoạt động giáo dục do nhà giáo dục định hướng, thiết kế và hướng dẫn thực hiện, tạo cơ hội cho HS tiếp cận thực tế, thể nghiệm các cảm xúc tích cực, khai thác những kinh nghiệm đã có và huy động tổng hợp kiến thức, kỹ năng của các môn học để thực hiện nhiệm vụ được giao hoặc giải

quyết những vấn đề của thực tiễn đời sống nhà trường, gia đình, xã hội phù hợp với lứa tuổi. Thông qua đó, chuyển hoá những kinh nghiệm đã trải qua thành tri thức, hiểu biết, kỹ năng mới góp phần phát huy tiềm năng sáng tạo và khả năng thích ứng với cuộc sống, môi trường, nghề nghiệp tương lai. Theo Nguyễn Hữu Tuyên (2020), “tổ chức hoạt động trải nghiệm trong dạy học môn Toán” là quá trình GV lựa chọn, xây dựng nội dung học tập phù hợp với mục tiêu, tổ chức HS hoạt động trong bối cảnh môn học hoặc trong thực tiễn và đánh giá hoạt động trải nghiệm theo định hướng hình thành và phát triển năng lực toán học của HS.

Từ các khái niệm trên kết hợp với các dạng hoạt động của HS trong học tập môn Toán, có thể hiểu: Hoạt động trải nghiệm trong môn Toán ở tiểu học là hoạt động giáo dục do nhà giáo dục định hướng, thiết kế và hướng dẫn HS tiểu học thực hiện trên cơ sở kiến thức môn Toán. Quá trình thực hiện hoạt động trải nghiệm đòi hỏi HS khai thác những kinh nghiệm đã có, huy động tổng hợp kiến thức, kỹ năng môn Toán và các môn học, hoạt động giáo dục để thực hiện nhiệm vụ được giao hoặc giải quyết những vấn đề của thực tiễn đời sống. Thông qua đó, HS hình thành và phát triển được phẩm chất, năng lực chung, năng lực chuyên biệt về toán, phát huy năng khiếu, sở thích, đam mê, bộc lộ và điều chỉnh cá tính, giá trị, khuynh hướng phát triển bản thân, phát triển năng lực sáng tạo và khả năng vận dụng kiến thức vào thực tiễn, tạo sự thích ứng với đòi hỏi của cuộc sống.

Nội dung Hoạt động trải nghiệm trong chương trình môn Toán cấp Tiểu học tập trung vào các vấn đề: (1) Thực hành ứng dụng kiến thức toán học vào thực tiễn, chủ đề liên môn; (2) Tổ chức các hoạt động ngoài giờ chính khoá liên quan đến ôn tập, củng cố kiến thức hoặc giải quyết vấn đề nảy sinh trong tình huống thực tiễn; (3) Tổ chức giao lưu các HS có năng khiếu toán, HS yêu thích môn Toán (Bộ GD-ĐT, 2018a).

2.2. Một số hình thức tổ chức hoạt động trải nghiệm theo phương thức thể nghiệm - tương tác có thể vận dụng trong môn Toán ở trường tiểu học

Theo Hoàng Phê và cộng sự (2006), “thể nghiệm” là qua kinh nghiệm, qua thực tiễn mà xét thấy điều gì đó là đúng hay không đúng, còn “tương tác” là tác động qua lại lẫn nhau. Theo Bộ GD-ĐT (2018b), trải nghiệm theo phương thức thể nghiệm, tương tác là cách tổ chức hoạt động tạo cơ hội cho HS giao lưu, tác nghiệp, thể nghiệm ý tưởng. Từ các phân tích trên, kết hợp quan niệm về hoạt động trải nghiệm trong môn Toán, có thể hiểu: Hoạt động trải nghiệm theo phương thức thể nghiệm, tương tác trong môn Toán là hoạt động trải nghiệm trong môn Toán tạo cho người học cơ hội giao lưu, tác động qua lại lẫn nhau nhằm thúc đẩy ở người học sự xem xét một điều gì đó là đúng hay chưa đúng trên cơ sở kết hợp kiến thức học toán, làm toán và kinh nghiệm thực tiễn của bản thân, của những người khác.

Phương thức trải nghiệm thể nghiệm, tương tác bao gồm một số hình thức tổ chức: Diễn đàn, đóng kịch, hội thảo, hội thi, trò chơi và các phương thức tương tự khác (Bộ GD-ĐT, 2018b). Hoạt động trải nghiệm theo phương thức thể nghiệm, tương tác trong môn Toán ở cấp tiểu học có những đặc trưng riêng biệt so với các cấp học trên, xuất phát từ đặc điểm nhận thức, nhu cầu và tâm lý lứa tuổi. Khác với HS trung học - có khả năng tư duy khái quát và độc lập cao hơn - HS tiểu học tiếp nhận kiến thức chủ yếu thông qua các trải nghiệm cụ thể, trực quan và có sự hỗ trợ. Do đó, việc tổ chức hoạt động trải nghiệm ở tiểu học đòi hỏi phải thiết kế các tình huống học tập gần gũi, có sự dẫn dắt sự phạm, đảm bảo HS được tham gia tích cực, tương tác với nội dung toán học, với bạn học và với môi trường thực tiễn. Phương thức thể nghiệm nhấn mạnh đến trải nghiệm cá nhân qua hành động, còn phương thức tương tác tạo điều kiện để HS học hỏi lẫn nhau trong không gian học tập mở, linh hoạt. Sự kết hợp giữa hai phương thức này giúp hoạt động toán học trở nên sinh động, hấp dẫn, đồng thời góp phần hình thành năng lực toán học cùng các năng lực chung như hợp tác, giải quyết vấn đề và giao tiếp. Trên cơ sở đó, có thể xác định một số hình thức tổ chức hoạt động trải nghiệm theo phương thức thể nghiệm, tương tác trong môn Toán ở tiểu học:

Hình thức hoạt động câu lạc bộ về toán: Tổ chức, xây dựng các chương trình hoạt động có sự tham gia, kết hợp của nhóm HS chung sở thích, sở trường về toán dưới hình thức sinh hoạt câu lạc bộ (Giải toán, sáng tác những câu chuyện về các đối tượng toán học, viết truyện vui toán học, kể chuyện lịch sử toán học, tập làm chuyên gia suy diễn logic, tìm hiểu vai trò của kiến thức toán trong đời sống,...).

Hình thức tổ chức trò chơi toán học: Thiết kế và tổ chức các trò chơi nhằm dẫn dắt hình thành tri thức mới, ôn tập, củng cố kiến thức, rèn luyện tư duy kết hợp với vận động,... Các trò chơi có quy mô nhỏ hoặc quy mô lớn cấp khối, trường với các trò chơi như: Ai là triệu phú, đường lên đỉnh Olympia, rung chuông vàng, đấu trường 100,...

Hình thức tổ chức diễn đàn, giao lưu về toán: Tổ chức các diễn đàn về toán và các vấn đề liên quan với sự tham gia của các diễn giả, GV, HS có cùng mối quan tâm chung trên cơ sở nhu cầu, hứng thú, nguyện vọng (chia sẻ kinh nghiệm học toán; những câu chuyện ý nghĩa của bản thân nhờ việc sử dụng kiến thức toán; hiểu biết về vai trò của toán đối với các môn học khác, với đời sống; chia sẻ kinh nghiệm giúp đỡ bạn học toán tiến bộ,...).

Hình thức sân khấu tương tác: Tổ chức dưới hình thức kịch bản sân khấu hóa; các nhân vật trong kịch bản là các đối tượng toán học; các tương tác giữa những nhân vật phản ánh nội dung về mối liên hệ giữa toán với các vấn đề, lĩnh vực liên quan.

Hình thức tổ chức hội thi, cuộc thi về Toán: Tổ chức cuộc thi giữa các HS về sáng tác, viết kịch bản cài đặt dụng ý học toán, viết kịch bản phục vụ hoạt động sân khấu tương tác của các đối tượng toán; giải toán, tìm hiểu về lịch sử toán, giải quyết vấn đề trên cơ sở nền tảng tư duy logic toán,...

2.3. Rèn luyện nghiệp vụ sư phạm về sử dụng một số hình thức tổ chức hoạt động trải nghiệm theo phương thức thể nghiệm, tương tác trong dạy học môn Toán ở trường Tiểu học

Khái niệm “nghiệp vụ” được định nghĩa là công việc chuyên môn của một nghề, theo đó, tiếp cận nghề GV dưới góc độ công việc chuyên môn thì “nghiệp vụ sư phạm” là công việc chuyên môn của nghề dạy học, nghề GV (Phạm Trung Thanh, 2006). “Nghiệp vụ sư phạm của GV toán” là công việc chuyên môn của người làm nghề dạy học môn Toán. Theo Bùi Hiền và cộng sự (2001), “trình độ nghiệp vụ sư phạm” là vốn kiến thức, kỹ năng, kinh nghiệm thu nhận được trong quá trình học tập, hoạt động giáo dục của mỗi người và được thể hiện bằng kết quả dạy học, rèn luyện phẩm chất đạo đức của người học qua từng giai đoạn. Theo chúng tôi, để có được trình độ nghiệp vụ sư phạm, SV phải được trang bị kiến thức về tâm lý học, giáo dục học, phương pháp dạy học bộ môn và phải được kiến tập, thực tập,... theo yêu cầu của Chương trình đào tạo GV.

Yêu cầu thành thạo và liên tục cập nhật, nâng cao năng lực nghiệp vụ đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục là các tiêu chí cơ bản trong tiêu chuẩn nghề nghiệp của GV (Bộ GD-ĐT, 2018c). Đối với SV ngành Giáo dục Tiểu học, nghiệp vụ sư phạm về tổ chức hoạt động trải nghiệm trong môn Toán đòi hỏi SV nâng cao kiến thức về tâm lý học, giáo dục học, phương pháp dạy học môn Toán ở tiểu học, kiến thức về vận dụng các hình thức trải nghiệm dưới cách tiếp cận của phương pháp dạy học toán. SV cần nhận thức, tổng hợp các vấn đề lý luận và thực hành xây dựng kế hoạch, tổ chức trải nghiệm toán học thông qua hoạt động rèn luyện nghiệp vụ tại trường sư phạm, các đợt kiến tập, thực tập giảng dạy tại trường tiểu học.

2.3.1. Tổ chức cho sinh viên xây dựng nền tảng lý luận về tổ chức hoạt động trải nghiệm trong môn Toán ở tiểu học

Việc xây dựng nền tảng lý luận đóng vai trò khởi đầu quan trọng trong quy trình rèn luyện năng lực tổ chức hoạt động trải nghiệm toán học cho SV sư phạm. Đây chính là bước đặt nền móng vững chắc cho các hoạt động thực hành nghiệp vụ tiếp theo. Nghiệp vụ này được triển khai đối với đối tượng là SV đã hoàn thành các học phần về tâm lý học, giáo dục học và phương pháp dạy học Toán ở tiểu học. Để tổ chức hiệu quả hoạt động này, giảng viên (GgV) cần:

- Làm rõ cho SV mục tiêu rèn luyện nghiệp vụ sư phạm về tổ chức hoạt động trải nghiệm nói chung, hoạt động trải nghiệm trong môn Toán nói riêng theo phương thức thể nghiệm tương tác.
- Giới thiệu cho SV các tài liệu lý luận về: Tâm lý lứa tuổi HS tiểu học; mục tiêu, chương trình giáo dục toán học theo định hướng phát triển năng lực HS; lý luận dạy học phát triển năng lực HS; Chương trình Hoạt động trải nghiệm và hoạt động trải nghiệm hướng nghiệp,...
- Gợi ý, hỗ trợ cho SV hệ thống hóa các vấn đề lý luận theo các nội dung: (1) Làm rõ bản chất của phương thức; (2) Lập luận để chỉ ra những hình thức tổ chức trải nghiệm theo phương thức có thể vận dụng trong môn Toán ở trường tiểu học; (3) Chỉ ra tiềm năng về sự tương tác của HS tiểu học trong tổ chức hoạt động trải nghiệm môn Toán của từng hình thức; (4) Làm rõ mối liên hệ giữa các hình thức tổ chức hoạt động trải nghiệm theo phương thức đối với mục tiêu giáo dục toán học ở trường tiểu học; (5) Cách tạo dụng ý sư phạm nhằm thực hiện mục tiêu giáo dục khi sử dụng các hình thức của phương thức đối với HS tiểu học; (6) Vai trò của phương thức thể nghiệm, tương tác trong tổ chức trải nghiệm toán đối với công tác giáo dục HS tiểu học.

Để triển khai nội dung này một cách hiệu quả, GgV có thể tổ chức hoạt động trải nghiệm học tập trong chính môi trường sư phạm bằng hình thức diễn đàn học thuật theo nhóm. Mỗi nhóm SV sẽ xây dựng một chuyên đề lý luận theo hướng dẫn, sau đó trình bày tại diễn đàn (hội thảo nhỏ cấp lớp) để chia sẻ, phản biện chéo và tiếp nhận góp ý từ GgV và bạn học. Ngoài ra, có thể kết hợp hình thức câu lạc bộ học thuật với chủ đề “Dạy học Toán qua trải nghiệm”, nơi SV thảo luận mở về các quan điểm lý luận và mô hình tổ chức hoạt động trải nghiệm ở tiểu học. Nghiệp vụ này được thực hiện tại cơ sở đào tạo với sự đồng hành, hỗ trợ của GgV thông qua việc gợi ý các hướng mở để các nhóm SV phát triển và hoàn thiện nội dung.

Ví dụ 1. Với nhiệm vụ thực hiện yêu cầu: Chỉ ra tiềm năng về sự tương tác của HS tiểu học trong tổ chức hoạt động trải nghiệm môn Toán của từng hình thức, GgV có thể đưa ra gợi ý: Kết hợp tính đặc thù của các hình thức tổ chức trải nghiệm theo phương thức thể nghiệm, tương tác (đối với chương trình Hoạt động trải nghiệm và hoạt động

trải nghiệm hướng nghiệp) với đặc điểm tâm lí HS, yêu cầu giáo dục toán học ở tiểu học để tìm ra câu trả lời. GgV bổ sung cho SV một số ý trọng tâm về sự tương tác của HS trong một số hình thức:

- Hình thức hoạt động câu lạc bộ về toán: HS được tương tác qua bàn bạc lẫn nhau, cùng nhau suy nghĩ, đưa ra ý tưởng, bàn luận, thống nhất thực hiện, cùng nhau tiến bộ.

- Hình thức tổ chức diễn đàn, giao lưu về toán: Sự thể nghiệm, tương tác lẫn nhau của HS được khai thác: (1) HS cùng nhau chuẩn bị, xây dựng kế hoạch, thiết lập kịch bản, điều hành diễn đàn, đánh giá kết quả diễn đàn; (2) Tạo bầu không khí tốt cho buổi giao lưu, tạo sự phấn khởi, thiện cảm và khai thác sự chia sẻ hết mình của những người tham gia; (3) HS bày tỏ, chia sẻ suy nghĩ, ý kiến, quan điểm về các vấn đề liên quan (kiến thức toán, cách học toán, làm toán, ứng dụng toán,...) thông qua hỏi đáp, tương tác tại diễn đàn.

- Hình thức sân khấu tương tác: Sự giao lưu, tương tác có thể được khai thác: (1) Các nhân vật trên sân khấu theo kịch bản biểu diễn, giao lưu với nhau; (2) Sự giao lưu, tương tác mở giữa các nhân vật của kịch bản sân khấu với khán giả; (3) Sự thể nghiệm, tương tác lẫn nhau của HS tiểu học trong quá trình cùng nhau chuẩn bị, xây dựng kế hoạch, thiết kế kịch bản sân khấu, lựa chọn diễn viên trình diễn,...

Việc tổ chức cho SV tham gia các hoạt động học tập mang tính thể nghiệm và tương tác ngay trong quá trình xây dựng nội dung lí luận không chỉ giúp củng cố kiến thức nền tảng về tổ chức hoạt động trải nghiệm, mà còn góp phần hình thành tư duy sự phạm phản biện, phát triển năng lực hợp tác nhóm cũng như khả năng vận dụng lí thuyết vào phân tích và xử lí tình huống thực tiễn. Giai đoạn này giữ vai trò định hướng ban đầu trong toàn bộ quy trình rèn luyện nghiệp vụ sư phạm, đồng thời tạo nền tảng vững chắc để SV chuyển tiếp sang giai đoạn tiếp theo - Thiết kế và tổ chức thực hành hoạt động trải nghiệm trong dạy học môn Toán.

2.3.2. Tổ chức cho sinh viên tập luyện thực hành thiết kế, tổ chức hoạt động trải nghiệm trong môn Toán theo phương thức thể nghiệm, tương tác

Nghiệp vụ được thực hiện nhằm giúp SV củng cố, vận dụng lí luận vào thực tiễn. Thời điểm thực hiện là sau khi SV hoàn thiện xây dựng nội dung lí luận về tổ chức hoạt động trải nghiệm trong môn Toán ở tiểu học. Quá trình thực hiện nghiệp vụ đòi hỏi SV tư duy từ hoạt động khái quát đến từng chi tiết. Để thực hiện nghiệp vụ này cho SV, GgV cần:

- Tổ chức cho SV thảo luận để thống nhất quy trình các bước trong thiết kế, tổ chức hoạt động trải nghiệm trong môn Toán ở cấp độ khái quát: Nội dung này có thể giao nhiệm vụ cho SV thực hiện theo nhóm. SV được chủ động suy nghĩ, xác lập, chia nhỏ các bước theo quan điểm tiếp cận của cá nhân, của nhóm. GgV gợi mở cho SV tư duy về quy trình các bước trên cơ sở xác định trình tự các việc khi thực hiện một hoạt động dạy học. Trên cơ sở sản phẩm SV đưa ra theo các cách tiếp cận, GgV hỗ trợ các nhóm sắp xếp, khu nhóm nội dung và định hướng việc thống nhất các bước thực hiện bao gồm: Xác định mục tiêu; Xác định kiến thức trọng tâm môn Toán; Xây dựng kịch bản khái quát trên cơ sở lựa chọn hình thức tổ chức hoạt động trải nghiệm phù hợp; Cụ thể hóa các hoạt động trong kịch bản khái quát thành kế hoạch cụ thể; Triển khai kế hoạch tổ chức hoạt động trải nghiệm theo kế hoạch đã xây dựng.

- Gợi mở và hỗ trợ SV cụ thể hóa các việc cần làm, các hoạt động chi tiết trong từng bước thiết kế, tổ chức hoạt động trải nghiệm đã xác định. Qua quá trình hoạt động của SV, GgV thống nhất nội dung chung, cốt lõi của các bước nên bao gồm:

Bước 1. Xác định mục tiêu: Mục tiêu cần được xác định cụ thể về: (1) kiến thức, kĩ năng môn Toán và các vấn đề tự nhiên, xã hội, thực tiễn cuộc sống xung quanh liên quan; (2) Phẩm chất, năng lực (chung, chuyên biệt về toán) cần và có thể phát triển cho HS; (3) Yêu cầu giới thiệu hiểu biết một số lĩnh vực nghề nghiệp trong xã hội cho HS.

Bước 2. Xác định kiến thức trọng tâm môn Toán: SV cần trả lời các câu hỏi: (1) Các kiến thức, kĩ năng trọng tâm nào của môn Toán cần hình thành cho HS trong hoạt động trải nghiệm?; (2) Sự liên quan của kiến thức môn Toán và các môn học, các lĩnh vực khác có thể được khai thác như thế nào nhằm thực hiện mục tiêu đã xác định? (lưu ý rằng các nội dung liên quan được áp chế đảm bảo không xa rời kiến thức trọng tâm môn Toán).

Bước 3. Xây dựng kịch bản khái quát trên cơ sở lựa chọn hình thức tổ chức hoạt động trải nghiệm phù hợp: Bước này đòi hỏi phải kết hợp được cả ý tưởng về hình thức tổ chức hoạt động trải nghiệm theo phương thức với dự kiến hoạt động ở cấp độ vĩ mô. Các câu hỏi được đặt ra: (1) Thích hợp nhất cho thực hiện mục tiêu đã xác định là tạo cho HS sự tương tác theo hình thức nào?; (2) Nên xác định chủ đề của hoạt động trải nghiệm là gì? (chủ đề cần đảm bảo sự hấp dẫn bằng các câu từ phản ánh vấn đề của bối cảnh hiện thực, mang tính thời sự, phù hợp với nhận thức, tâm lí HS tiểu học; có tiềm năng khơi gợi hứng thú, quan tâm, thôi thúc HS hưởng ứng, nỗ lực thực hiện nhiệm vụ; đảm bảo tiềm năng cho việc khai thác sự tích hợp, ảnh hưởng hỗ trợ kiến thức môn Toán với kiến thức các môn học và các lĩnh vực khác theo nguyên tắc kiến thức môn Toán là trọng tâm); (3) Dự kiến sẽ xây dựng kịch bản nào để tổ

chức và kịch bản cần sự trợ giúp, phối hợp của các cá nhân, tập thể nào trong, ngoài trường với điều kiện thực tiễn hiện có?; (4) Kịch bản có thể thực hiện khả thi trong điều kiện nguồn lực thời gian, kinh phí, con người,... hay không? Từ đó, SV phác họa kịch bản dưới dạng kế hoạch tổng quát (đối tượng, thời gian, địa điểm, các khâu tổ chức, nội dung công việc, người thực hiện, kinh phí, tổng kết, đánh giá,...).

Bước 4. Cụ thể hóa các hoạt động trong kịch bản khái quát thành kế hoạch cụ thể: Trên cơ sở kịch bản khái quát, SV phân chia kế hoạch thành các hoạt động thành phần theo thứ tự. Trong từng hoạt động thành phần cần chỉ tiết, cụ thể hóa nhiệm vụ của từng cá nhân, tập thể. Trong mỗi hoạt động cần đảm bảo sự đáp ứng yêu cầu đặc thù của hình thức tổ chức hoạt động trải nghiệm theo phương thức và cài đặt dụng ý sư phạm thực hiện mục tiêu. Điều này đòi hỏi sự tính toán kỹ lưỡng về phương tiện cơ sở vật chất, điều kiện hoạt động, khả năng của các thành viên trong tập thể, dự kiến những phát sinh các yếu tố ngoài kế hoạch, dự kiến kết quả đạt được của từng hoạt động.

Bước 5. Triển khai kế hoạch tổ chức hoạt động trải nghiệm theo kế hoạch đã xây dựng: Thông báo cho HS kế hoạch tổ chức hoạt động đã xây dựng. GV hướng dẫn SV lưu ý trong quá trình thực hiện nghiệp vụ về triển khai kế hoạch: (1) Chú trọng sự tham gia của các nhóm HS trong công tác chuẩn bị, xây dựng, thực hiện; (2) Quản lý, điều khiển hoạt động của cá nhân, tập thể HS theo kế hoạch trên cơ sở phân cấp, giao quyền quản lý cho ban cán sự lớp, các nhóm trưởng; (3) Triển khai cài đặt các dụng ý sư phạm vào từng hoạt động và quan sát, đánh giá hiệu quả các hoạt động theo mục tiêu; (4) Thiết lập các câu hỏi định hướng, gợi mở cho HS đi đúng hướng theo dụng ý sư phạm, điều chỉnh những sai lệch của cá nhân, nhóm HS khi có biểu hiện thực hiện hoạt động chệch mục tiêu; (5) Ứng phó, giải quyết các vấn đề nảy sinh ngoài kế hoạch.

- Tổ chức cho SV tập luyện xây dựng và triển khai kế hoạch tại các giờ thực tập ở trường tiểu học.

Ví dụ 2. Minh họa kết quả thực hiện các bước tổ chức cho HS lớp 5 giao lưu tìm hiểu về vai trò của các phép tính, của công thức tính toán các yếu tố hình học.

Bước 1. Xác định mục tiêu: HS hiểu hơn về vai trò của một số kiến thức (các phép tính, diện tích các hình hình học, thể tích hình khối,...) với đời sống thực tiễn, với sự phát triển nhận thức, trưởng thành của con người; hiểu về vai trò của toán học trong các ngành nghề của xã hội; củng cố năng lực giải quyết vấn đề, năng lực hợp tác, năng lực vận dụng kiến thức toán học vào thực tiễn cuộc sống; rèn luyện tính kiên trì, bền bỉ trong học tập, củng cố thêm niềm tin vào khả năng của bản thân trong học tập môn Toán và các môn học khác; có định hướng đúng đắn mục tiêu học tập, phấn đấu, rèn luyện để trưởng thành.

Bước 2. Xác định kiến thức trọng tâm môn Toán: Các phép tính trên các số thập phân, diện tích các hình hình học, thể tích các hình khối. Khai thác sự liên quan của kiến thức môn Toán và các môn học, các lĩnh vực khác: Tính toán trên các tập hợp số ở chương trình tiểu học, khai thác cách tính toán các yếu tố hình học, mở rộng kiến thức tới các tính toán yếu tố về kiến trúc, xây dựng, khai thác kiến thức về tự nhiên - xã hội, bảo vệ môi trường sống.

Bước 3. Xây dựng kịch bản khái quát trên cơ sở lựa chọn hình thức tổ chức hoạt động trải nghiệm phù hợp: Với mục tiêu đã xác định (chú ý mục tiêu củng cố thêm niềm tin vào khả năng bản thân HS trong học tập môn Toán, định hướng đúng đắn mục tiêu học tập, phấn đấu, rèn luyện để trưởng thành), SV nhận thấy nên tạo cơ hội cho HS được tương tác, học hỏi từ chính những tấm gương của các thế hệ đi trước đã trưởng thành. Tìm hiểu các cựu HS của trường thành đạt ở các lĩnh vực khác nhau, thống nhất chọn một kiến trúc sư là HS cũ của trường đến với diễn đàn. Xác định tên chủ đề “Những con số và thành công của kiến trúc sư nhí”. Dự kiến sẽ xây dựng kịch bản để tổ chức diễn đàn giao lưu giữa các HS khối lớp 5 của trường với kiến trúc sư.

Bước 4. Cụ thể hóa các hoạt động trong kịch bản khái quát thành kế hoạch cụ thể: Một số hoạt động HS thực hiện và dụng ý sư phạm: (1) Liệt kê ra những việc cần chuẩn bị - Khánh tiết, sắp xếp và trang trí phòng tổ chức, nước uống, văn nghệ, chuẩn bị trang phục cá nhân, trang phục đồng phục lớp, mời bố mẹ tham gia diễn đàn, đón tiếp đại biểu tham dự diễn đàn (dụng ý: Hình thành thói quen tự phục vụ, tự quản, lên ý tưởng, lập kế hoạch, lựa chọn phương án tối ưu trong tổ chức và thực hiện hoạt động, phát triển khả năng thể hiện và tự khẳng định bản thân thông qua hoạt động); (2) Chuẩn bị các câu hỏi sẽ hỏi diễn giả về kinh nghiệm học toán, làm toán để thành công; kinh nghiệm sử dụng kiến thức môn Toán để thực hiện ước mơ trở thành kiến trúc sư; kể chuyện về nghề kiến trúc sư (Dụng ý: Phát triển sự tự tin, cách thức bày tỏ quan điểm, tôn trọng người khác, bảo vệ, khẳng định ý kiến cá nhân, phát triển khả năng tư duy và lập luận khả năng vận dụng kiến thức, nâng cao hiểu biết liên môn, khuyến khích HS bộc lộ những đam mê, nguyện vọng, nét tính cách).

Bước 5. Triển khai kế hoạch tổ chức hoạt động trải nghiệm theo kế hoạch đã xây dựng: Lưu ý một số phát sinh ngoài kế hoạch và hướng giải quyết: (1) Thiếu sự khớp nối chuyển tiếp giữa bài nói chuyện của GV với diễn giả để tạo nên sự logic; (2) Sự thiếu lôi cuốn trong cách tương tác của diễn giả; (3) Các ý kiến thảo luận của phụ huynh có

thể tập trung lệch vào nội dung chia sẻ cuộc sống thường ngày của diễn giả; (4) Sự chú ý của HS chưa tốt, không tạo sự tương tác,...

3. Kết luận

Tổ chức hoạt động trải nghiệm theo phương thức thể nghiệm, tương tác đặc trưng bởi sự giao lưu, tác động qua lại, kết hợp kiến thức và kinh nghiệm thực tiễn của bản thân, của người khác nhằm điều chỉnh và phát triển nhận thức cho HS. Đối với môn Toán ở tiểu học, hoạt động trải nghiệm cần và có thể tiếp cận trên quan điểm là phương pháp dạy học, giáo dục đạo đức, hoàn thiện nhân cách HS. Vận dụng phương thức thể nghiệm, tương tác trong trải nghiệm môn Toán tạo nên ưu thế trong thực hiện mục tiêu giáo dục toàn diện cho HS tiểu học. Nghiên cứu đã làm rõ cơ sở lý luận về tổ chức hoạt động trải nghiệm môn Toán theo phương thức thể nghiệm, tương tác; đồng thời xác định được các hình thức tổ chức phù hợp với HS tiểu học như: câu lạc bộ Toán học, trò chơi, sân khấu hóa, diễn đàn giao lưu và hội thi. Các biện pháp rèn luyện nghiệp vụ sư phạm kèm ví dụ minh họa đã được đề xuất, góp phần định hướng đào tạo tại các trường sư phạm. Kết quả thực nghiệm cho thấy SV có chuyển biến tích cực về nhận thức và năng lực thiết kế, tổ chức hoạt động trải nghiệm, thể hiện khả năng vận dụng lý luận vào thực tiễn, xây dựng được tình huống sư phạm giàu tính tương tác, phù hợp với đặc điểm lứa tuổi tiểu học. Tuy nhiên, các biện pháp mới chỉ được áp dụng ở quy mô nhỏ, trong điều kiện kiểm soát, chưa có đánh giá dài hạn về khả năng duy trì và ứng dụng vào thực tiễn nghề nghiệp. Do đó, nghiên cứu khuyến nghị cần mở rộng phạm vi áp dụng mô hình thể nghiệm, tương tác ở nhiều cơ sở đào tạo; tăng cường liên kết giữa trường sư phạm và phổ thông; đồng thời triển khai các nghiên cứu đánh giá tác động theo chiều sâu và thời gian dài nhằm xác định hiệu quả bền vững của các biện pháp đã đề xuất.

Tài liệu tham khảo

- Bộ GD-ĐT (2018a). *Chương trình giáo dục phổ thông môn Toán* (ban hành kèm theo Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT ngày 26/12/2018 của Bộ trưởng Bộ GD-ĐT).
- Bộ GD-ĐT (2018b). *Hoạt động trải nghiệm và hoạt động trải nghiệm, hướng nghiệp* (ban hành kèm theo Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT ngày 26/12/2018 của Bộ trưởng Bộ GD-ĐT).
- Bộ GD-ĐT (2018c). *Thông tư số 20/2018/TT-BGDĐT ngày 22/8/2018 về việc ban hành Quy định chuẩn nghề nghiệp giáo viên cơ sở giáo dục phổ thông*.
- Bùi Hiền, Nguyễn Văn Giao, Nguyễn Hữu Quýnh, Vũ Văn Tảo (2001). *Từ điển Giáo dục học*. NXB Từ điển Bách khoa.
- Hoàng Phê (chủ biên, 2006). *Từ điển Tiếng Việt*. NXB Đà Nẵng.
- Karen Warren (2009). *Theory and Practice of Experiential education*. Kedall/Hunt PC.
- Lữ Hùng Minh, Trịnh Thị Hương (2021). Rèn luyện nghiệp vụ sư phạm cho sinh viên ngành Giáo dục Tiểu học theo mô hình nghiên cứu bài học. *Tạp chí Giáo dục*, 495, 43-47.
- Nguyễn Hữu Tuyền (2020). *Tổ chức hoạt động trải nghiệm trong dạy học môn toán ở trường trung học cơ sở*. Luận án tiến sĩ Khoa học Giáo dục, Trường Đại học sư phạm - Đại học Thái Nguyên.
- Nguyễn Thị Thu Thủy (2023). Một số biện pháp rèn luyện kỹ năng thiết kế hoạt động trải nghiệm cho sinh viên ngành Giáo dục Tiểu học. *Tạp chí Khoa học Giáo dục, Trường Đại học Đà Lạt*, 24(2), 109-115.
- Vũ Quốc Chung (chủ biên, 2005). *Phương pháp dạy học Toán Tiểu học*. NXB Đại học Sư phạm.